

Sammendrag sluttrapport

Denne konseptvalgutredningen undersøker hvordan et nytt museum for kunst og form i Trondheim bør utvikles, innrettes og lokaliseres for å sikre best mulig formidling og forvaltning av Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum sine samlinger.

Museene i Sør-Trøndelag (MiST) sin visjon er å fortelle historien, utfordre fortiden og prege samtiden. Dagens bygg hindrer museene i å være en aktuell og fremtidsrettet arena som oppfyller visjonen.

Museenes samfunnsoppdrag er å ivareta og formidle våre kollektive minner, men også å løfte fram kulturelt mangfold, relevans og representativitet. Dette lar seg ikke løse med dagens bygg.

For Trondheim kunstmuseum er selve museumsbygningen strukturelt sunn, men byr på flere utfordringer for moderne museumsdrift. Blant annet er lokalene generelt for små og ikke tilpasset visning av nyere kunstformer. Bygget ivaretar ikke krav til universell utforming, og ivaretar heller ikke arbeidsmiljøkrav for ansatte. Stadige lekkasjer tilsier at noe må gjøres. For bygget til Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum er det påvist store bygningstekniske mangler, noe som gjør at bygget i starten av 2021 ble stengt for publikum. Museet oppfyller ikke standarder, verken når det gjelder byggtekniske forskrifter eller krav til forsvarlig drift av museumsbygg og samlinger, og heller ikke dagens krav til arbeidsmiljø eller universell utforming. Ingen av museene har tilfredsstillende formidlingsfasiliteter. Gode formidlingsfasiliteter er grunnleggende for å tilby formidling som ivaretar publikums behov i et bredt perspektiv.

Anbefalt konsept for nytt museum for kunst og form

Konseptvalgutredningen anbefaler at det bygges et nytt museum for kunst og form på Leutnehaven. Det nye bygget samler Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum under ett tak. Bygget får et samlet funksjonsareal på 9 200 kvm. Dette er en økning på 3 700 kvm sammenlignet med dagens funksjonsareal i de to museumsbyggene.

Det nye museet for kunst og form vil være lett tilgjengelig for byens og regionens befolkning. Bygget skal være nøkternt, men med areal som tilrettelegger for publikumsaktiviteter, kunnskapsproduksjon og samhandling med en rekke aktører. I tillegg vil det være gode fasiliteter for å ivareta og utvikle samlingene.

Samlokalisering i et nytt bygg med de nødvendige funksjoner vil legge til rette for utvikling av museet for kunst og form i Trondheim slik at det i større grad kan oppnå målsettinger og realisere samfunnsoppdraget for et større og mer sammensatt publikum. De store samlingene museene besitter er selve DNA-et i museet, og det nye bygget muliggjør mer og bedre formidling og utvikling av samlingene. Museet får større mangfold og bredde i utstillingene gjennom fleksible utstillingslokaler, og det legges til rette for både permanente basisutstillinger og temporære utstillinger. Mer fleksible publikumsarealer gir mulighet for å utforske nye formidlingsformer hvor medskapning og deltakelse står i sentrum, med barn og unge som viktig målgruppe. Beliggenheten på Leutnehaven vil muliggjøre kunnskapsutvikling og forskning av høy kvalitet, og samarbeid med nærliggende institusjoner. Det nye og moderne bygget vil være universelt utformet.

Kostnads kalkyle og usikkerhet

Det anbefalte konseptet for nytt museum for kunst og form har et kostnadsestimat (basiskostnad) på 2 163 MNOK ekskl. mva. Dette inkluderer anskaffelse av tomt, bygging av selve museumsbygningen samt inventar og brukerstyr. Usikkerhetsanalysen har avdekket et forventet tillegg på om lag 100 MNOK. Dette gir en forventet investeringskostnad (P50) på om lag 2 262 MNOK. Anbefalt kostnadsramme P(85) utgjør om lag 2 600 MNOK.

Driftsbudsjett

Det anbefalte konseptet forventes å få økte årlige driftsinntekter på 8 MNOK, sammenlignet med nullalternativet¹. Samtidig vil det nye museet få økte driftskostnader på 37 MNOK, sammenlignet med nullalternativet. Konsekvensen er at årlige tilskudd må økes fra 27 MNOK til 66 MNOK. Finansiering av de økte driftskostnadene og fordeling av disse vil være en del av utredningen i neste prosjektfase.

Samfunnsøkonomisk analyse

Prissatte og ikke-prissatte virkninger av alternative konsepter er vurdert i en samfunnsøkonomisk analyse. Sammenliknet med et nullalternativ og et nullplussalternativ² innebærer de øvrige alternativene betydelige investeringskostnader og økte driftskostnader. Nåverdien av de samfunnsøkonomiske kostnadene uttrykker den samlede samfunnsøkonomiske ressursbruken over tiltakets levetid på 60 år, dvs investeringskostnadene, driftsinntektene og kostnadene. I tillegg inngår de samfunnsøkonomiske klimakostnadene av å realisere prosjektet og skattefinansieringskostnadene.

Størst nytte får den ikke-prissatte virkningen relevant formidling. Avhengig av konseptenes utforming, fører konseptene til bedre fasiliteter for formidling og dermed bedre publikumsfasiliteter.

Utstillingsareal og formidlingsverksteder er sentrale funksjoner for formidling, men også øvrige publikumsfunksjoner som kafé, bibliotek, multifunksjonsrom, butikk, inngangsområde, auditorium og støttefunksjoner har betydning for publikums opplevelser. Det anbefalte konseptet K11 gir museet muligheten til å øke omfanget og kvaliteten på formidlingstilbudet, og gjennom det nå ut til flere personer i ulike brukergrupper. I tillegg er det positivt for formidlingstilbudet at museet har fleksibilitet i rom- og funksjonsprogrammet og kan gjennomføre flere samtidige aktiviteter og arrangement

Den ikke-prissatte virkningen "aktiv samhandling" får også stor nyttevirking. I det anbefalte konseptet (K11) vil bygget utformes med attraktive møterom og lokaler for samhandling og samarbeid med eksterne aktører. Det nye bygget vil kunne få en tydelig arkitektonisk utforming som kan gjøre museet enda mer synlig og attraktivt. En tredje ikke-prissatt virkning som har stor samfunnsøkonomisk verdi er "trygg ivaretagelse" og "helhetlig samlingsutvikling". Ved realisering av K11 vil det nye bygget gi mulighet for å optimalisere ivaretagelsen av samlingene samtidig som den økte kapasiteten, muliggjør en mer aktiv samlingsutvikling. Tabell 1 gir en samlet oversikt over prissatte og ikke-prissatte virkningene av alternativene.

¹ Nullalternativet representerer en videreføring av dagens situasjon, dvs de to eksisterende bygningene. Det innebærer at det ikke skal innføres nye tiltak utover at dagens to museumsbygg kan benyttes.

² Nullplussalternativet omfatter en videreføring av dagens situasjon hvor det gjøres enkelte utbedringer. Målet er å forlenge museumsbygningenes levetid innenfor et avgrenset budsjettmessig handlingsrom i fravær av større tiltak. Konseptet er således ikke et selvstendig konsept på linje med de øvrige identifiserte konseptene, men et påkostet nullalternativ.

Tabell 1 Samlet oversikt og kostnads- og nyttevirksomheter pr konsept sammenlignet med nullalternativet (MNOK)

	K0 Nåværende TKM og NKIM (nullalternativet)	K1 Nåværende TKM og NKIM + et eksternt visnings- lokale (nullplussalternativet)	K6 Nåværende NKIM + Rådhuset + nybygg	K8 Dora II med tilbygg	K11 Leuten- haven	K12 Brattøra	K14 Nåværende TKM og NKIM + Gerhard Schønning
Prissatte virkninger MNOK Netto nåverdi							
Investeringskostnad	-235	-380	-2077	-1901	-2254	-3456	-2351
Driftskostnader	-704	-787	-982	-1144	-1209	-1420	-1298
Klimakostnader	-3	-3	-4	-4	-4	-6	-5
Skattefinansieringskostnad	-188	-234	-612	-609	-693	-975	-730
Sum prissatte virkninger	-1129	-1404	-3674	-3657	-4160	-5857	-4384
Netto nåverdi samfunnsøkonomisk kostnad		0	0	0	0	0	0
Annuitet netto nåverdi*		-275	-2545	-2528	-3031	-4728	-3255
Ikke-prissatte virkninger							
By- og regionsutvikling	-	0	++	++	+++	+++	+
Sosial bærekraft	-	0	++	++	+++	+++	+
Solid kunnskapsproduksjon	-	0	++	++/+++	+++	+++	+
Relevant formidling	-	+	++	++/+++	++/+++	+++	+/+++
Aktiv samhandling	-	0	++	+++	+++	+++	+/+++
Trygg ivaretagelse og samlingsutvikling	-	0	++	+++	+++	+++	++
Arbeidsforhold	-	0	+	+/+++	++	++	0
Rangering							
Gjennomføringsusikkerhet		Lav	Høy	Middels	Middels	Middels til høy	Lav
Rangering prissatt	-	1	2	3	4	6	5
Rangering ikke-pris	-	6	4	3	2	1	5
Rangering		4	3	2	1	5	6

* Viser den årlige estimerte merkostnaden for hvert enkelt konsept sammenlignet med nullalternativet.

Konseptvalgutredningen har inkludert et nullplussalternativ (K1) i arbeidet med utredningen. Dette alternativet omfatter en videreføring av dagens situasjon hvor det gjøres enkelte utbedringer. Målet med utbedringene er å oppfylle behovene til det nye museet for kunst og form innenfor et avgrenset budsjettmessig handlingsrom. I nullplussalternativet benytter museet de nåværende museumsbygningene i Munkegata og Bispegata. Bygningene er modernisert slik at den byggetekniske

standarden er tilfredsstillende, men på et minimum (ikke TEK17) . Alternativet innebærer at levetiden for dagens museumsbygg forlenges, og gjør det mulig å opprettholde museumsdriften på dagens nivå. Konsekvensen er at nyttevirkningene uteblir. Sammenlignet med det anbefalte konseptet, vil nullplussalternativet hindre museene i å bli et nasjonalt, regionalt og lokalt kraftsenter for solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretagelse og aktiv samhandling.

Bred involvering

For å utarbeide konseptvalgutredningen har det vært gjennomført en bred involvering av relevante fagmiljøer som benytter seg av museene og samlingene på ulike måter og ansatte ved museene. Perspektivene til ulike publikumsgrupper, samarbeidspartnere, ekspertgrupper, og kunstnere som produserer eller har produsert verk for museets samlinger og utstillinger, er ivaretatt. Tilsammen er det gjennomført tre ulike workshop og innspillmøter med de nevnte interessentene og aktørene. I tillegg er det gjennomført egne arbeidsmøter med stiftelsene med orientering om arbeidet med KVUen og dialog om fremtidig bruk av dagens museumsbygninger.

Den første workshopen tok for seg hvilke behov et nytt museum for kunst og form har for å realisere visjonen om å fortelle historien, utfordre samtiden og prege fremtiden. Den andre workshopen behandlet hvilke konsepter som kan være mulige løsninger på behovene og utfordringene til Trondheim kunstmuseum og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. I den tredje workshopen vurderte man hvilke virkninger (nytte) de ulike konseptene har.

For å utforme konsepter for det nye museet kunst og form er det etablert flere mulighetsdimensjoner, der ulike valg i de enkelte definerer fundamentale forskjeller mellom konseptene. Konseptene gjenspeiler ulike løsninger og ambisjonsnivå innenfor hver av dimensjonene. Dimensjonene som er valgt i denne konseptvalgutredningen er; funksjoner, nedslagsfelt, bygningsstruktur, lokalisering, organisering, areal og kostnad. Med bakgrunn i mulighetsdimensjonene ble det utarbeidet 16 ulike konsepter.

Konseptene er delt i fem ulike kategorier. I kategori en er det tre ulike konsepter der alle bidrar til å utvikle nåværende kunstbygg. I kategori to er det fem ulike konsepter hvor det nye museet for kunst og design utvikles innenfor nåværende område av Trondheim sentrum. I kategori tre er det tre ulike konsepter hvor man tar i bruk eksisterende bygninger i byen. I kategori fire er det også tre ulike konsepter, men her bygges det nye museumsbygg i byen. I kategori fem er det tre ulike konsepter, der alle dagens museumsbygg kombineres med nybygg eller at man bruker et eksisterende bygg i byen.

I tråd med metodeverket for konseptvalgutredninger ble alle konseptene vurdert opp mot ett sett med rammebetingelser for å sile ut konsepter som ikke tilfredsstillt kravene som er stilt til konseptene. Av de 16 konseptene var det ti konsepter som oppfylte alle rammebetingelsene. Deretter ble de ti konseptene vurdert opp mot samfunns- og effektmålene for tiltaket om nytt museum for kunst og design. Resultatet var at følgende fem konsepter inngår i alternativanalysen i tillegg til nullalternativet og nullplussalternativet: K6 Nåværende NKIM + Rådhuset + nybygg, K8 Dora II med tilbygg, K11 Leutenhaven, K12 Brattøra og K14 Nåværende TKM og NKIM + Gerhard Schøning.